

De Heraut

van de

Gereformeerde Kerken in Nederland.

Het auteursrecht van den inhoud van dit blad wordt verzekerd overeenkomstig de wet van 28 Juni 1881 (Staatsblad N°. 124.)

Zondag 12 November 1899. N°. 1142.

Dit blad wordt geregeld des Vrijdags aan de geabonneerden verzonden. Bijdragen van medewerkers, ingezonden stukken en alles wat verder den inhoud van dit blad betreft, te adresseren aan de REDACTIE. Abonnementen en Advertentieaanvragen, te adresseren aan de ADMINISTRATIE, Bureau: Warmoesstraat 96, te Amsterdam. Inzendingen, die later dan Donnerdag vóór namiddag te 12 uren worden ontvangen, kunnen voor het nummer van die week niet meer in aanmerking komen.

Abonnementsprijs: franco aan huis, per drie maanden / 1.20, voor het Buitenland per jaar / 3.60 bij vooruitbetaling. Afzonderlijke nummers aan het Bureau 10 Cent. Abonnementen worden aangenomen door alle Boekhandelaren, Postdirecteuren enz. en aan het Bureau te Amsterdam. Advertentieprijs: van 1 tot 6 regels / 1.20, voor elke regel meer 20 Cent. Aanvragen en vermelding van liefdegaven en Verslagen van vereen. 12 Cent. p. regel.

Van de gemeene Gratie.

LAATSTE REEKS.

III.

Vermaan hen, dat zij der Overheden en machten onderdanig zijn, dat zij haar gehoorzaam zijn, dat zij tot alle goed werk bereid zijn.

Titus 3: 1.

De Gemeene Gratie vindt hare rechtstreeksche en opzettelijke belichaming in den Burgerstaat, en de vele valsehe begrippen die over het wezen van den Burgerstaat ook onder Christenen zijn ingeslopen, danken goeddeels aan de zoo schromelijke en vergaande onbekendheid met het wezen der Gemeene Gratie hun oorsprong. Met name zoo dikwijls de wederzijdsche verhouding, die tusschen Kerk en Staat moet gelden, ter sprake kwam, werd het niet rekenen met de Gemeene Gratie oorzaak van de meest grenzenloze verwarring van denkbeelden. Klarheid, helderheid van inzicht en van oordeel ontstaat ten deze eerst, zoo men een duidelijke voorstelling heeft van de twee sferen, waarin de genade werkt, de ééne algemeen en voor al wie mensch heet van kracht, en de andere particulier en alleen voor hen die in Jezus sterven van goeden effecte. Immers staan deze beide sferen, waarin Gods genade werkt, met klare en duidelijke onderscheiding tegen elkander over, dan springt het terstond in het oog, dat de institutionele Kerk en de geïnstitutioneerde Staatsmacht twee instituten of instellingen van geheel uiteenlopende natuur zijn, en tast en ziet de eenvoudigste onder onze lezers, dat de Staat het instituut is der Gemeene Gratie, en de Kerk het instituut der Particuliere Genade. Vergissing is hier niet mogelijk. En is alzo het grondverschil tusschen het wezen van den Staat en het wezen van de Kerk scherp in het oog gevat, dan spreekt het evenzoo vanzelf, dat de verhouding tusschen deze beide, zoozeer in aard en natuur verschillende instituten, geheel beheerscht wordt door de grondverhouding die tusschen de Gemeene Gratie en de Particuliere Genade bestaat. Eerst zoo krijgt men vasten grond onder den voet, en doorziet men aanstonds, hoe het komt, dat zij die over zoo moeilijk vraagstuk gingen redetwisten, zonder dat ééni juiste uitgangspunt gevonden te hebben, noodzakelijkerwijs in hopeloos geharrewar verloopen moesten.

Aan de practicale toelichting van het leerstuk der Gemeene Gratie toegekomen, hebben we uit dien hoofde geen keus. Er moet daarbij van de toepassing van dit leerstuk op den Burgerstaat worden uitgegaan. De reden hiervoor is de navolgende. Ongetwijfeld strekt de Gemeene Gratie veel verder dan het Staatsleven. Gelijik door ons in de beide vorige reeksen is aangetoond, strekt ze zich over geheel het leven der wereld uit, over de natuur, over de plantenwereld, over de dierenwereld, over heel het menscheijk leven, beide naar lichaam en naar ziel, en in zooverre vormt het Staatsleven slechts ééne van hare vele openbaringen. In zooverre liet het zich derhalve denken, dat men de practicale toe-

lichting begon met eene bespreking van onze verhouding tot het leven der natuur, van heel onze menscheijke existentie, van geheel de geschiedenis der menscheijkheid, en dat men zoo ten slotte eerst op den Burgerstaat kwam, als het instituut, waarin de Gemeene Gratie zich het klaarst belichaamt heeft. Dit zou intusschen niet de goede, maar de omgekeerde weg zijn. Als men van de Schepping handelt, dan voorzeker moet men, evenals Genesis één dat doet, met de natuur beginnen, van de natuur op de plantenwereld en dierenwereld komen, en zoo eerst tot den mensch voortschrijden. Maar bij de Gemeene Gratie is door den aard der zaak een geheel andere orde geboden. De zonde en het verderf is niet uit de natuur tot den mensch gekomen, maar de zonde kwam in den mensch op, en heeft zich van den mensch als vloek over de natuur uitgebreid. Het verderf ging alzo van den mensch uit en daalde van den mensch op de natuur. Is nu alle genade, en zoo ook de Gemeene Gratie, een macht Gods die zich tegen de zonde keert, die in de zonde de bewegreden van haar optreden vindt, en uitsluitend strekt om de zonde in haar gevolgen te niet te doen of te stuiten, dan is het klaar als de dag, dat de genade in het algemeen, en zoo ook de Gemeene Gratie van den mensch af rekt, en slechts in verband met den mensch zich over de overige natuur uitstrekt. Bij de Particuliere Genade is men het hierover dan ook eens. Buiten allen twijfel zal de Particuliere Genade haar finale werking ook hebben voor ons lichaam en voor de geheele natuur. Dat is onze belijdenis van de Wederkomst van Christus, van de Wederopstanding des vleesches, en van de Wedergeboorte der natuur (Matth. 19: 28). Maar al zijn alle ernstige belijders van den Christus het hierover eens, toch denkt niemand er aan bij de practische toelichting van de Particuliere Genade met de wederopstanding des vleesches of de wedergeboorte der natuur te beginnen. Men begint daár waar het begin feitelijk ligt, met de gereedte personen en met hun samenleven in de Kerke Gods, om eerst daarna te wijzen op de heerlijke gevolgen, die de Particuliere Genade ten slotte ook voor de natuur en voor ons lichaam zal hebben. En zoo nu ook moet bij de Gemeene Gratie datgene van den voorgrond staan, wat ons rechtstreeks de werking van het grondmotief toont, dat is: de mensch na den val en zijn samenleving in den Burgerstaat.

Alleen kon de tweerlei vraag rijzen, of men niet beter deed, zoo men begon met de practicale toepassing van het leerstuk op den *enkelnen mensch*, of ook, zoo dit onraadzaam bleek, met de practicale toepassing er van op het *gezin* en de *familie*. Ook deze beide vragen intusschen moeten in ontkennenden zin worden beantwoord. Men kan hier niet beginnen met den enkelnen mensch, omdat al hetgeen op den enkelnen mensch ziet, thuis hoort in het leerstellig deel, en daarin dan ook volledig door ons is afgehandeld. En men kan evenmin beginnen met het gezin of de familie, omdat noch het gezin noch de familie uit de Gemeene Gratie opkomen. Beide zijn uit de Schepping, en moeten alzo wat hun aard en wezen betreft, bij de Schepping, of wil men bij de bespreking van den mensch krach-

tens schepping ter sprake komen. Alleen van den Burgerstaat kan en moet gezegd, dat hij niet uit de schepping is, dat hij er buiten zonde niet zijn zou, en dat hij eeniglijk aan de Gemeene Gratie zijn aanzijn dankt. Alle overige stukken van het menscheijk leven hebben door de Gemeene Gratie wel zekere wijziging ondergaan, maar vinden er hun oorsprong niet in. En daarin juist is de Burgerstaat evenals de Kerk, van alle overige stukken van het menscheijk leven onderscheiden, dat er geen institutionele Kerk zou zijn geweest, als er geen Particuliere Genade ware uitgegaan, en zoo ook dat er geen Burgerstaat zou geweest zijn, indien er geen Gemeene Gratie ware gekomen. De Burgerstaat is iets geheel nieuws, dat bij de dingen der Schepping *bijkomt*, en het is uit dien hoofde alleen in den Burgerstaat, dat de Gemeene Gratie haar rechtstreeksche en onmiddellijke openbaring vindt. Overgaande tot de practicale toelichting of toepassing, heeft men zich dus allereerst af te vragen, wat in ons menscheijk leven het tastbaar verschijnsel is, waarin de Gemeene Gratie zich *opzettelijk* en *regelrecht belichaamt*. En zoo de vraag gesteld zijnde, is er geen ander antwoord mogelijk, dan dat men beginnen moet met het oog te vestigen op het *Staatsleven*.

Aldus handelende houden we ons aan onze belijdenis, die in Art. 36 uitspreekt: „Wij gelooven, dat onze goede God, uit oorzaak der verdorvenheid des menscheijken geslachts, koningen, prinses en overheden verordend heeft, willende dat de wereld geregeerd worde door wetten en politien, opdat de ongebondenheid der menschen bedwongen worde, en het alles met goede ordinantie onder de menschen toega. Te dien einde heeft Hij de Overheid het zwaard in handen gegeven, tot straffe der bozen en tot bescherming der vromen.“ Men ziet, hoe algemeen en alomvattend deze belijdenis is. Er word aangewezen: *hoe het onder de menschen moet toegaan*. Er is sprake van, hoe de *wereld* moet geregeerd worden. Er wordt gezegd, dat te dien einde de Overheden zijn ingesteld en gewapend met het zwaard. En er wordt erkend, dat dit niet alzo van nature was, maar dat het door God alzo om de *verdorvenheid der menschen* is ingesteld; terwijl de Gemeene Gratie daarin wordt beleiden, dat God „*onze goede God*“ wordt genoemd, die dit ons ten goede en uit barmhertigheid alzo besteld en beschikt heeft. Is in de artikelen die aan deze belijdenis voorafgaan, eerst het ontstaan en bestaan der Kerk verklaard, thans, met Art. 36, *buiten* het gebied der Kerk, op dat der Gemeene Gratie overtredende, vatten onze kerken het alles saam onder dat ééne machtige denkbeeld, dat God uit louter ontfemen een Overheid voor ons heeft ingesteld. De Heilige Schrift ging hierin voor. Als toch Paulus in zijn eerste schrijven aan Timotheus op de practicale toepassing des geloofs voor vrouw en man enz. komt, laat hij voorafgaan dit ernstig vermaan: „Ik vermaan dan *voor alle dingen*, dat gedaan worden smeecking, gebeden, voorbiddingen, dankzeggingen voor alle menschen, voor koningen, en allen die in hoogeheid zijn, opdat wij een gerust en stil leven leiden mogen in alle Godzaligheid en eerbear-

heid, want dat is goed voor onzen God en Zaligmaker.“ Ook hier wordt dus heel ons uitwendig menscheijk leven door de eenheid der Overheid, dat is door het Staatsleven ingeleid.

Hier nu gevoelt men aanstonds den onmetelijken invloed van het leerstuk der Gemeene Gratie. Verwerpt men toch, of verwaarloost men dat leerstuk, dan weet men met den Burgerstaat geen weg. Dan komt de Burgerstaat aan een belijder van Jezus voor als iets wereldsch, als iets onreins, iets gebrekkigs, iets onheijls, iets wat hij beter aan de onbekenden heeft over te laten. Deze valsehe neiging is in den loop der geschiedenis dan ook telkens opgekomen, en werkt nog. Ze trad in ons land het duidelijkst aan het licht toen de Wederdoopers, en ten deele ook de Doopsgezinden, voor zich persoonlijk alle bemoeiing met het Staatsleven afsneden, en ze komt nog in onze dagen uit bij die vele Christenen in alle landen, die er vroomheid in zien, om zich op het gebied van Zending en Evangelisatie terug te trekken, en die de politiek schuwen als iets dat voor hun bemoeiing te onheilig is. Toch moet men op deze neiging niet laatlunkend neerzien. Ze is natuurlijk verachtelijk, wanneer ze zich (gelijk dit ook ten onzent in den strijd tegen Groen) van Prinsster gezien is) voordoet als een politiek schuwheid, die slechts zoo lang stand houdt als men zelf zijn zin niet kan krijgen, maar op eens omslaat in drukke politieke kuiperij, zoodra men zelf op invloed uitzicht erlangt. Dan is er geen vroomheid, geen ernst, geen teederheid der conscientie aan het woord, maar wordt er een onheilig spel gedreven met den vromen schijn. Alleszins eerbied daarentegen verdient deze neiging, waar ze uit teederen zin opkomt, en niettemin geboren wordt uit afkeer van de vele boze machinationen, waartoe het bezit van regeermacht zoo telkens de machthebbers verleid heeft.

Zoolang men toch geen oog kreeg voor de hooge beteekenis van de Gemeene Gratie, en dus ook de Overheid en den Staat niet onder het gezichtspunt der Gemeene Gratie leerde beschouwen, kon het Staatsleven den Christen weinig anders dan weerzin inboezemen. Enkele goede regenten niet te na gesproken, moet toch erkend, dat zondig misbruik van macht aan de orde van den dag is, en dat tegen dit machtmisbruik een gestadig opwoelen van de volkshartstochten plaats grijpt, dat tot allerlei politieke zonde uitlokt. Zoodra echter het oog voor de heerlijke waarheid van de Gemeene Gratie ontsloten wordt, verandert dit ten eenemale. Men tuurt dan niet langer enerzijds op het vele zondige dat het Staatsleven aankleeft, maar vraagt zich af, wat er van de menscheijke samenleving onder zondige menschen worden zou, zoo de Staat er niet was, en geen Overheid was ingesteld, en looft en dankt de drie-erf verbeurde goedertierenheid des Heeren, die door de instelling van de Overheid ons voor den gruwel der zelfverwoesting bewaard heeft. Voor klacht komt dan prijs op onze lippen. We verstaan het dan, dat de Overheid een weldaad onzes Gods is, een weldaad, die wij evenals alle goedertierenheden des Heeren door onze zonden bederven en bezoedelen, en die daardoor nooit

anders dan in gebrekkigen vorm genoten wordt, maar die ook zelfs in dien meest gebrekkigen toestand nog altoos een zoo onschatbare bron van orde, rust en vrede is en blijft.

We stellen ons dan niet langer tegenover de Overheid met een ingeelede volmaaktheid, alsof ooit onder zondige menschen een volkomen gelukstaat mogelijk zou zijn, maar staan dan in de diepe overtuiging van het algemeen zondige van den toestand, waarin we door eigen schuld gekomen zijn, en staan in bewondering op een zoo veelzins goed geordenden staat der dingen, als waarin we, dank zij de instelling der Overheid, voor Gods aangezichte leven mogen. Reeds de vergelijking van onzen Burgerstaat met den smadelijken toestand, waarin nog geheele volken en stammen in Afrika en Azië leven, toont ons dan voor wat volmaking de Burgerstaat, niettegenstaande het zondige dat alle machthebbers aankleeft, vatbaar is. En al ontwaren we telkens, hoe ook de rechterlijke macht zich vergaas kan, en lang niet altoos van partijdigheid is vrij te pleiten, toch steunt liet ons tot dank, dat een onafhankelijke rechtspraak in den regel tot het doen van recht en gerechtigheid in staat blijkt, en dat ook deze weldaad, als vanzelf en langs aan te wijzen weg uit die wondere instelling der Overheid, en alzo uit deze schepping van Gods Gemeene Gratie is voortgekomen. Zeker er is in zekeren zin nooit anders dan een klassenjustitie in zooverre de rechterlijke ambtenaren gemeenlijk uit de hogere klasse der maatschappij gekozen worden, en ook deze ambtenaren menschen blijven, en overmits zekere sympathieën en antipathieën die ze uit de gemeenschap van hun stand eriden, nooit geheel kunnen worden afgelegd. Maar even zeker is het, dat de rechtens uit de lagere klasse der bevolking opgekomen, gelijk dit in 1793 te Parijs het geval was, een klassenjustitie van veel ergerlijker karakter vormden, en dat zelfs de jury in meer dan één land veel partijdiger geest verried. Dit smoorde daarom wel den kreet om recht niet, als men ontwaart, dat wie geroepen is om het recht te handhaven, het plooit naar zijn sympathieën, en ook in den kerkelijken strijd, die hier te lande in 1834 en in 1886 is gestreden, deden we van die soms zeer ver gaande partijdigheid de droeve ervaring op, en klaagden er tegen. Maar in niets vermindert dit onzen dank aan God, dat Hij ons een welgeordende rechtsbedeeling schonk, en die voor ons instand houdt. De keuze staat tussen een rechtsbedeeling, die in den regel goed, maar soms partijdig en kwaad werkt, en tusschen een toestand *zonder* rechtsbedeeling, een iegelijk levende op zijn eigen zwaard, en de sterkere den zwakkere vertredende. De keuze staat tusschen een orde van zaken, waarin niets dan het uitwendig geweld heerscht, en zulk een toestand, waarin geestelijke, zedelijke factoren den doorslag geven. En dat nu de Overheid door haar rechtsbedeeling recht boven macht doet regeren, dat is de nooit genoeg te waardeeren uitnemendheid, die ons toekomt uit de Gemeene Gratie, gelijk zij

De Medische Zending.

VI.

Nadat Dr. Elmslie eenigen tijd in Kashmir werkzaam geweest was, schreef hij: „Op eene enkele uitzondering na was het volk zeer kalm en opletend onder onze toespoken, waarbij wij ons steeds onthielden van het aantasten der dwalingen van het Hindoeïsme en Mohammedanisme. Wij meenen dat zulke aanvallen geschikter zijn voor een privaatsprek dan voor een openbare toespraak. Desniettemin hebben wij hier veel, dat ons ontmoet. Maar de gedachte, dat gedurende de laatste zes maanden meer dan 2000 lijdens aan de vreeslijkste ziekten aanvallend, velen zelfs geheel hersteld zijn; de overweging, dat de wondervolle geschiedenis van Gods heile, die zoo groot is, dat Hij Zijnen eigen Zoon gezonden heeft op de aarde, overal in onze omgeving is bekend geworden onder het in het begin zoo afkeerige volk en eindelijk de innige overtuiging, dat het Evangelie hier en over de gehele wereld zal zegelieren sterkt ons om blijde en vol hoop voort te gaan in het werk, ons door den Christus opgelegd.“ De Medische Zending heeft, sinds dat woord gesproken is, jaren achtereen haren arbeid in Kashmir trouw voortgezet. Reeds onder Dr. Elmslie kreeg de politiekliniek aldaar een goeden naam. Na zijnen dood traden anderen in zijnen arbeid in. Dr. Maxwell, zijnen eersten opvolger, werd het voortreiter van God geschenken het Maharajah hospital op te richten. En thans is de roep van dezen arbeid doorgedrongen tot de verst afge-

legen dalen van dit bergachtig land; ja de karavanen hebben zijnen roem tot in Yarkand verneid.

Ook de omvang van den arbeid is toegenomen. Wie een kijkje in de wachtkamer van den missionarischen arts op eenen drukken zaterdag genomen heeft, zal niet gemakkelijk den aanblik van die honderden zieken vergeten. Hier ziet men de donkere gelaatsrekken der inlanders, die op de vlakten wonen, naast de lichtgekleurde van de inwoners van Kashmir en de rossige Yarkundi; daar aanschouwt men het woeste gezicht van den Afghaan; daar weer de flinke gestalte van den Sikh. Zeven of acht talen kan men er hooren spreken. Nog grooter dan in ras en taal is hier het onderscheid in kwalen en lijden. Het kind geleidt zijnen blinden vader, de moeder draagt haar lamme dochter, vrienden komen aan met een geraakte op een bed. De misvormde gelaatsrekken van vele melancholien vervullen er den toehoorder met afgrijzen en hante ellendige kleeding en hun vervallen geklat stemmen het hardste gemoed tot medelijden. Als alle kerken bijeen zijn wordt een lied aangeheven daarna eenen korte toespraak gehouden. Hun wordt verteld van den God der barmhertigheid en genade; van Hem, die op aarde kwam, in de diepste armoede verkeerde, gesmaad werd van menschen; van Hem, die in het vleesch zijnde, bedroefden troostte, kranken genas, onwetenden onderwees en voor verlorenen aan het kruis stierf, opdat Hij hen zou verlossen van den vloek des toorns Gods; van Hem, die uit de dooden verrees en nu zit aan de rechterhand des Vaders, waar Hij voor de Zijnen bidt. Allen luisteren opletend naar die goede dingen en bij het nagebed bidden allen mede. Nu begint 't onderzoek van den dokter. Deze leest den naam op van den patiënt, die binnenkomen moet; een helper brengt de zieken een voor een binnen, twee anderen zijn bezig met het verbinden der wonden, terwijl de inlandische assistent-dokter er bij staat, om toe te zien, of eene lichte operatie verricht, of een

nauwkeurig onderzoek instelt naar een bijzonder ziektegeval. Als de patiënten geholpen zijn gaan zij met hunne medelingen weg, tenzij ze in het hospital opgenomen moeten worden. Nadat de dokter op die manier verscheidene uren met de zieken is bezig geweest en 't hospital doorgeloopt heeft, is zijn dagtaak af.

Het werk is zeer groot en de patiënten talrijk. Dit geldt ook voor Dr. Downe te Gulmire en Dr. Neve met zijn helper. Laatstgenoemde beschrijft ons een voetreis, door hem afgelegd. Verleden jaar hebben wij al predikende en zieken bezoekkende vele kleine steden des lands bezocht en daar het heerlijk Evangelie van Gods genade aan zondaars gebracht. 't Belangrijkste is misschien wel wat te Bawer voorviel. Daar omringden dagelijks honderden mijne tent en sprak ik van den Heere, die eene fontein geopend heeft tegen de zonde.

Dr. Somerville van Beawor schrijft aangaande de Medische Zending, van hem uitgaande: „Het is steeds onze wensch, dat volk te toonen dat onze religie eene religie van barmhertigheid is, omdat zij zich ontfemert over het lichaam en over de ziel. In 't zendingshospital wordt opletend geluisterd naar 't Evangelie en velen stemmen het met hun verstand toe, enkelien zijn zelfs diep getroffen in hun hart door hetgeen zij hooren. Het hospital te Wallajep wordt op hoogen prijs gesteld en velen stroomen er dagelijks heen, waardoor menige goede gelegenheid zich voordoet, om het goede zaad des Woords te zaaien. Men is niet verplicht bij de verkondiging des Woords te blijven. Toch gebeurt het slechts zelden dat iemand heengaat.

Dat dezen arbeid niet ongezegend is blijkt hieruit, dat niet weinigen, die in het hospital gelegen hebben, daar toe bekeerling kwamen. Wordt de medische zending door alle vrienden op haren rechten prijs geschat? Wij vreezen van neen. Onzes inziens zou ieder arbeidsveld een medische zending moeten hebben. Dat is echter op verre na nog

niet het geval. God geve echter, dat dit niet lang meer zal duren.

Wij kunnen dit korte overzicht van den arbeid der medische zending door de zendingvereeningingen buiten ons vaderland niet beter besluiten dan met de getuigenis van eenen geleerden Brahmin, gegeven in tegenwoordigheid van omstreeks 200 andere Brahminen: „Ik heb,“ zeide hij, „de zendingen reeds lang gadegeslagen met de bedoeling, om te weten, wat zij voor menschen zijn. Wat zijn zij hier komen doen? Wat noopt hen hunne bloedverwanten, hunne vrienden en hun land te verlaten en naar dit voor hen zoo ongezoneerde klimaat (Indie) te komen? Geschiedt dit om voordeel te zoeken? Sommigen onzer, die in dienst van het gouvernement zijn ontvangen groter salaris dan zij. Komen zij herwaarts om een gemakkelijker leven te leiden? Ziet hen werken en antwoordt mij dan! Ziet dezen zending. Hij kwam eenige jaren geleden hier heen, alles verlaten hebbende tot ons bestwil. Hij werd hier koel en met wantrouwen ontvangen, men ontfiep hem, men behandelde hem slecht. Hij beproefde met ons te spreken over wat hij van het hoogste belang acht te zijn voor onze ziel, doch wij wilden niet luisteren. Hij liet den moed niet zakken. Hij opende een hospital. Wij zeiden: dat is goed voor de Pariah's. — Doch in tijden van ziekte waren wij zeer blijde, dat wij naar hem mochten gaan. En hij heette ons dan hartelijk welkom. Heeft hij er geld mee verdiend? Zelfs de mediceijnen hebben wij niet betaald. Wat noopte hem zoo te handelen? Zijn Bijbel. Dien Bijbel heeft hij ons ook verklaard. Wij hebben hem tegengestaan. Mag dat langer zoo? Immers neen, want de Bijbel is het eenige middel dat ons en ons land kan opheffen.

DE GAAY FORTMAN.